

Uppföljning av arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Förslag till social- och omsorgsnämndens beslut

1. Uppföljning av handlingsplan "Hot och våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck", samt "Aktivitetsplan - Hedersrelaterat våld och förtryck" godkänns
2. Att en kommungemensam handlingsplan med utgångspunkt i det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, tas fram

Ärende

I juni 2018 antog kommunstyrelsen en kommunövergripande handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. För att ytterligare förstärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck antog social- och omsorgsnämnden i juni 2022 en kommunövergripande aktivitetsplan. Båda dessa planer har nu följts upp genom enkäter till samtliga förvaltningar.

I uppföljningen framkommer bland annat att många aktiviteter har genomförts, men att det funnits brister i systematik och implementering. Av de insatser som riktats direkt mot medborgarna har det främst handlat om insatser på individnivå till personer som redan har erfarenhet av våld. Med anledning av att det finns en beslutad ledningsstruktur för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet, där våldsförebyggande arbete ska vara en central del, finns förutsättningar för en ökad systematik och ett ökat fokus på förebyggande insatser som riktar sig till riskgrupper och till breda befolkningsgrupper innan våld har uppstått. Det har vidare uppmärksammats att det finns behov av att inkludera fler områden i handlingsplanen. Utifrån att det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra omfattar fler våldsuttryck än våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck bedöms det som rimligt.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Uppföljning av arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, 2023-05-16

Bilaga – Uppföljningsrapport - Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, 2023-05-15

Bakgrund

I juni 2018 beslutade kommunstyrelsen att anta den kommunövergripande handlingsplanen "[Hot & våld i nära relationer & hedersrelaterat våld och förtryck](#)". Dåvarande omsorgsnämnden och socialnämnden fick uppdraget att ansvara för en kommunövergripande uppföljning i början av varje mandatperiod, med start våren 2023. Därutöver beslutades att aktiviteter utifrån handlingsplanen skulle ingå i förvaltningarnas verksamhetsplaner och följas upp årligen, samt att dåvarande omsorgsnämnden tilldelades ansvar för åtgärden att det ska finnas en tydlig kommunövergripande samordning och samarbetsstruktur för strategiskt arbete. Den kommungemensamma samverkansgrupp bestående av nyckelpersoner från respektive förvaltning som bildades har således samordnats av Social- och omsorgsförvaltningen.

Beslut om en kompletterande kommunövergripande aktivitetsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck antogs i social- och omsorgsnämnden i juni 2022. Syftet med aktivitetsplanen var att tydliggöra handlingsplanens aktiviteter och ansvar för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Med anledning av att aktivitetsplanen utgår från handlingsplanen togs beslut om att den skulle följas upp i samband uppföljningen av handlingsplanen.

I enlighet med beslutet om uppföljning i början av varje mandatperiod har social- och omsorgsförvaltningen, efter samråd med nyckelpersonerna i den kommungemensamma samverkansgruppen, tagit fram enkäter anpassade till de olika förvaltningarnas ansvarsområden i handlingsplanen och aktivitetsplanen. Enkätsvaren har sammanställts och analyserats i en rapport, se bilaga.

I uppföljningen framkommer bland annat att många aktiviteter inom området våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck har genomförts, men att det funnits brister i systematik och implementering. Av de insatser som riktats direkt mot medborgarna har det främst handlat om insatser på individnivå till personer som redan har erfarenhet av våld. Insatser på selektiv och universell nivå, det vill säga insatser som riktar sig till riskgrupper och till breda befolkningsgrupper innan våld har uppstått har varit få. Uppföljningen visar även att förvaltningarna inte haft full följsamhet till uppdraget att årligen följa upp handlingsplanen, och aktivitetsplanen, i samband med verksamhetsberättelse och bokslut.

De avslutande frågorna i enkäten rörde behov av framtida samordning och samarbetsstruktur i kommunens arbete mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns redan ett pågående arbete med att inkludera det våldsförebyggande arbetet i den nyligen beslutade ledningsstrukturen avseende det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. I förslaget till trygghets- och brottsförebyggande program konstateras att våldsförebyggande arbete är en central del. Programmet är indelat i fyra målområden, samt har tre prioriterade långsiktiga insatser vilka samtliga har bäring på våld i nära relationer och/eller hedersrelaterat våld och förtryck; förebygga destruktiva maskulinitetsnormer och våldsutövande, förebygga

ogynnsam utveckling hos barn och ungdomar och förebygga framväxt av parallella samhällsstrukturer.

Processen för att ta fram även åtgärdsplan pågår, vilken kommer att bygga på programmets övergripande målområden och att de prioriterade långsiktiga insatserna ska integreras i respektive målområde. Åtgärdsplanen ska innehålla konkreta beskrivningar av aktiviteter som ska genomföras, tidsplan och ansvarig. Aktiviteter utifrån åtgärdsplanen ska ingå i förvaltningarnas verksamhetsplaner och planen i sin helhet ska följas upp årligen och rapporteras till kommunfullmäktige. Utöver åtgärdsplanen ska det till programmet finnas tillhörande handlingsplaner som har bäring på ett eller flera av målområdena.

Det har vidare uppmärksammats att det finns behov av att inkludera fler områden i handlingsplanen, bland annat prostitution. Även det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, och den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10), vilka handlingsplanen utgår från, omfattar fler områden. Utöver våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, avser begreppet alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Fokus är; våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål, sexualiserat våld oberoende av relation, samt kommersialisering och exploatering av kvinnors kroppar i reklam, medier och pornografi.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet medför i nuläget inte några ekonomiska konsekvenser utöver behovet av personella resurser för framtagande av ny handlingsplan.

Kommunala mål

- Målområde samhälle: Ett attraktivt och tryggt Linköping.
- Målområde medborgare: Välfärdstjänster med hög kvalitet, tillgänglighet och individen i centrum.
- Målområde Medarbetare: Attraktiv arbetsgivare.
- Målområde Verksamhet: Hållbar verksamhetsutveckling.

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Linköpings kommuns arbete för jämställdhet utgår ifrån jämställdhetsmål definierade i Agenda 2030, CEMR-deklarationen och de nationella jämställdhetspolitiska målen. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. För att stärka arbetet med att nå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet har regeringen beslutat om en nationell strategi, vilken har brutits ned i den regionala strategin "Ett Östergötland fritt från våld och förtryck".

Ovanstående nationella och regionala strategier ligger till grund för handlingsplanen "Hot och våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck", och "Aktivitetsplan - Hedersrelaterat våld och förtryck". Uppföljningen av dessa förväntas därmed bidra till kunskap om i vilken utsträckning kommunen uppfyller det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet. Vidare innebär en inkludering av prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuell exploatering av barn, samt sexualiserat våld oberoende av relation i en kommungemensam handlingsplan att kommunen får ett styrdokument som beaktar fler områden som omfattas av samlingsbegreppet mäns våld mot kvinnor. Någon särskild jämställdhetsanalys kopplad till uppföljningen och beslut om framtagande av ny handlingsplan är således inte påkallad.

Samråd

Samtliga av kommunens förvaltningar finns representerade i den kommungemensamma samverkansgrupp som samordnas av Social- och omsorgsförvaltningen. Dialog avseende uppföljningen och behov av inkludera fler våldsområden i handlingsplanen har förts under samverkansgruppens möten, samt att sammanfattningar av dessa dialoger finns tillgängliga i minnesanteckningar.

Uppföljning och utvärdering

Ställning till hur och på vilket sätt den nya handlingsplanen ska följas upp och utvärderas tas i samband med framtagandet av handlingsplanen.

Social- och omsorgsförvaltningens bedömning

Den genomförda uppföljningsenkäten visar att många aktiviteter inom området våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck har genomförts sedan 2018. Framförallt har det handlat om aktiviteter som syftar till att höja grundkompetensen hos medarbetare, men omorganisationer, personalomsättning etc har medfört att behoven är fortsatt stora. Social- och omsorgsförvaltningen gör därför bedömningen att arbetet med kompetensutveckling inom området bör systematiseras för att säkerställa att medarbetare och chefer har adekvat kompetens för att förebygga, upptäcka, synliggöra och åtgärda våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

För att kunna arbeta systematisk behövs en organisatorisk struktur. Handboken för brottsförebyggande arbete (Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete: Brottsförebyggande rådet, 2020) och handboken för våldsförebyggande arbete (Inget att vänta på: Jämställdhetsmyndigheten, 2020) lyfter detta. Båda handböckerna beskriver också vikten av samverkan, men också att samverkan förutsätter styrning, struktur och samsyn för att fungera. Social- och omsorgsförvaltningen ser därför positivt på planeringen att inkludera arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i program och åtgärdsplan för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck innefattar dock handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, till exempel verbala sexistiska kränkningar, isolering från familj, vänner och omgivning, ekonomiskt utnyttjande och emotionell utpressning. Med anledning av att programmet inte omfattar trygghet i ett vidare perspektiv, utan är avgränsat till trygghet från brott, menar Social- och omsorgsförvaltningen att arbetet mot våld också bör vara del i kommunens folkhälsoarbete. Mäns våld mot kvinnor definieras av Världshälsoorganisationen (WHO) som ett utbrett folkhälsoproblem, och är, liksom ANDTS-frågorna (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar), problematiker som inrymmer både brottsliga och icke-brottsliga handlingar. Social- och omsorgsförvaltningen bedömer det således som rimligt att arbetet mot våld ges en tydlig tillhörighet inte enbart i det brottsförebyggande arbetet utan även i folkhälsoarbetet.

I uppföljningen framkommer vidare att aktiviteter som riktats direkt mot medborgarna främst har handlat om insatser på individnivå till personer som redan har erfarenhet av våld. Insatser på selektiv och universell nivå, det vill säga insatser som riktar sig till riskgrupper och till breda befolkningsgrupper innan våld har uppstått har varit få. Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, som är en del av utvecklingsområde ett i handlingsplanen och aktivitetsplanen, bedöms således vara ett område som inte uppmärksammats tillräckligt. Social- och omsorgsförvaltningen vill därför poängtera vikten av att det selektivt och universellt förebyggande arbetet ges samma prioritet som arbetet med riktade individinsatser i alla delar inom ledningsstrukturen för det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. För att möjliggöra förebyggande insatser på universell nivå måste i första hand alla förvaltningar som möter breda befolkningsgrupper engageras i det våldsförebyggande arbetet.

Det identifierade behovet av att inkludera fler områden i handlingsplanen har främst uppmärksammat området prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10) är mäns våld mot kvinnor det begrepp som används. Med anledning av att Linköpings kommun ställt sig bakom den nationella strategin gör Social- och omsorgsförvaltningen bedömningen att handlingsplanen bör omfatta hela området som inryms inom samlingsbegreppet mäns våld mot kvinnor:

- Våld i nära relationer, riktat mot flickor, kvinnor, pojkar, män och hbtqi-personer
- Hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsäktenskap samt könsstympning av flickor och kvinnor
- Prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuell exploatering av barn
- Sexualiserat våld oberoende av relation
- Kommersialisering och exploatering av kvinnors kroppar i reklam, medier och pornografi.

Social- och omsorgsförvaltningen ser inte att en breddad handlingsplan skulle föranleda några förändringar vad gäller inkluderingen i program för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Samtliga områden som föreslås ingå inryms i programmet, bland annat utifrån målområdena som rör organiserad brottslighet och brott på allmän plats. Utifrån att programmet för trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete kommer konkretiseras i en årlig åtgärdsplan menar Social- och omsorgsförvaltningen att denna handlingsplan bör ha en mer övergripande karaktär då aktiviteter, tidplan och ansvar kommer beskrivas i åtgärdsplanen. Av samma anledning bedömer Social- och omsorgsförvaltningen att det inte längre finns skäl att ha en, eller flera, kommunövergripande aktivitetsplaner som komplement till handlingsplanen.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

MBL-information enligt § 19 kommer att lämnas innan beslut.

Social- och omsorgsförvaltningen

Susanna Lundstedt

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen
Arbetsmarknadsnämnden
Barn- och ungdomsnämnden
Bildningsnämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Äldrenämnden